

Державна служба статистики України

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Державної служби
статистики України

27.06.2018 № 113

(зі змінами,
затвердженими наказом
Державної служби статистики
30 грудня 2022 р. № 445)

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОЛОЖЕННЯ
ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ РОБІТ ЗА ПРОГРАМОЮ
МІЖНАРОДНИХ ЗІСТАВЛЕНЬ 2017 РОКУ**

Державна служба статистики України

Відповідальний за випуск – заступник Голови Держстату Жук І. М.

Методологічні положення щодо організації робіт за Програмою міжнародних зіставлень 2017 року (далі – Методологічні положення) містять роз'яснення щодо методів збирання, оброблення, перевірки та розрахунків даних, визначення паритету купівельної спроможності валют у рамках Програми міжнародних зіставлень.

Методологічні положення призначені для використання фахівцями Державної служби статистики України, а також можуть бути корисні для представників міністерств, органів виконавчої влади, наукових організацій та установ, інших зацікавлених користувачів.

Методологічні положення підготували фахівці Державної служби статистики України:

- Калабуха О. С. – директор департаменту статистики цін;
- Кармазіна О. О. – в. о. директора департаменту статистики послуг;
- Никітіна І. М. – директор департаменту національних рахунків та макроекономічної статистики;
- Сеник І. В. – директор департаменту статистики праці.

Методологічні положення схвалені на засіданні Комісії з питань удосконалення методології та звітної документації Державної служби статистики України (протокол від 22.06.2018 № 11).

Зміни до Методологічних положень схвалені Комісією з питань удосконалення методології та звітної документації Держстату (протокол від 16 грудня 2022 р. № КПУМ/31-22).

Державна служба статистики України

- адреса: вул. Шота Руставелі, 3, Київ, 01601, Україна
- телефони: (044) 287-64-33, 284-31-32, 235-50-02
- факс: (044) 235-37-39
- адреса електронної пошти: office@ukrstat.gov.ua
- веб-сайт: www.ukrstat.gov.ua

Зміст

	Стор.
Передмова	4
I. Загальні положення	5
II. Визначення термінів	6
III. Вимоги до даних	7
1. Узгодженість	7
2. Порівнянність	8
3. Репрезентативність	8
4. Еквівалентність	9
IV. Організація роботи та збір даних	9
1. Етапи проведення роботи	9
2. Категорії кінцевого використання ВВП	11
3. Споживчі товари та послуги	15
4. Інвестиційні товари	17
5. Колективні споживчі витрати	18
6. Охорона здоров'я	18
7. Житлові послуги	20
8. Освіта	20
V. Внутрішньодержавна та міждержавна перевірки даних	20
VI. Розрахунки і агрегація паритетів купівельної спроможності	22
VII. Поширення результатів та доступ до даних	24
Додатки:	
Додаток 1. Структура запитальника ОЕСР щодо ВВП за категоріями кінцевого використання	26
Додаток 2. Класифікація підприємств торгівлі за типами	27
Список використаних джерел	29

Передмова

Методологічні положення розроблені з метою забезпечення проведення зіставлень валового внутрішнього продукту (ВВП) та його складових за категоріями кінцевого використання на основі паритетів купівельної спроможності (ПКС) у рамках Програми міжнародних зіставлень Євростату-ОЕСР.

Методологічні положення містять визначення термінів, опис мети, джерел інформації, вимог до даних, організації роботи щодо збору, поширення результатів та доступу до них.

Методологічні положення базуються на Методологічному керівництві Євростату-ОЕСР щодо паритетів купівельної спроможності (видання Євростату 2012 року), Регламенті Комісії (ЄС) від 11.12.2007 № 1445/2007 стосовно встановлення загальних правил надання базової інформації про паритети купівельної спроможності, їх розрахунків та оприлюднення (зі змінами і доповненнями), Регламенті Комісії (ЄС) від 11.03.2009 № 223/2009 щодо передачі конфіденційних даних до Євростату.

I. Загальні положення

Методологічні положення ґрунтуються на нормах законів України "Про офіційну статистику" [1], "Про доступ до публічної інформації"[2], "Про захист персональних даних" [3], "Про інформацію" [4], Методологічному керівництві Євростату-ОЕСР щодо паритетів купівельної спроможності [13].

Головною метою Програми міжнародних зіставлень (ПМЗ) є порівняння фізичних обсягів ВВП за категоріями кінцевого використання країн-учасниць з урахуванням ПКС.

Оскільки ВВП є функцією двох компонентів [13] – ціни та фізичного обсягу – для зіставлення фізичних обсягів споживання товарів (послуг) у різних країнах необхідно виключити різницю в рівнях цін, яка існує між країнами. Для цього розраховують ПКС на основі національних цін на товари (послуги)-представники.

ПКС відображають кількість одиниць валюти, необхідної для купівлі певного стандартного набору товарів та послуг, які можна придбати за одну грошову одиницю країни, та є деякими аналогами традиційних просторових динамічних індексів цін.

ПКС використовуються для аналізу тенденцій розвитку світової та регіональної економіки, рішення практичних задач, пов'язаних з виконанням функцій міжнародних організацій (надання країнам фінансової допомоги, кредитів, визначення частки країн у формуванні їх бюджетів тощо). Міжнародні організації, національні уряди, а також наукові установи використовують результати ПМЗ в аналітичних і практичних цілях, зокрема, для оцінки рівнів загальноекономічного розвитку країн, добробуту нації, порівняння ефективності національних економік, фінансових спроможностей країн (внески до бюджетів міжнародних організацій), розробки політики та встановлення обсягів допомоги розвинутих країн країнам, що розвиваються, оцінки рівнів бідності, аналізу кон'юнктури ринків, вивчення міжнародної економічної інтеграції, розробки економічних теорій (моделей розвитку і т. ін.).

Розрахунки ПКС засновані на всебічному обстеженні цін і деталізації даних ВВП за категоріями кінцевого використання.

Проведення міжнародних зіставлень складається з таких етапів:

збір і аналіз даних про ціни на споживчі товари (послуги), машини та обладнання, будівельні матеріали;

розрахунки середньорічних національних цін;

підготовка інформації щодо житлового фонду, оплати праці працівників за вибірковою колом професій у сфері колективних та індивідуальних послуг;

поетапна дезагрегація кінцевих споживчих витрат домашніх господарств, сектору загального державного управління, валового нагромадження основного капіталу за категоріями, групами, класами та первинними групами;

опрацювання та узгодження результатів розрахунків ПКС за первинними групами та на агрегованому рівні;

поширення результатів.

Для розрахунків ПКС використовуються дані про середньорічні національні ціни, ВВП за категоріями кінцевого використання у фактичних цінах, а також середні курси валют і середньорічна чисельність постійного населення країни. Як ціни, так і витрати відносяться до визначеного року зіставлень (референтний рік).

II. Визначення термінів

У Методологічних положеннях терміни вживаються у значеннях, наведених у Законі України "Про офіційну статистику" [1], Глосарії до плану статистичного спостереження [5], Методологічному керівництві Євростату-ОЕСР щодо паритетів купівельної спроможності [13], а також у значеннях, наведених нижче:

Економічно значуща ціна – ціна, яка має суттєвий вплив на обсяги, які виробники готові надати, і на кількість, яку покупці бажають купити.

Звітний період – період, за який здійснюються розрахунки ВВП. Для міжнародних зіставлень звітним періодом є календарний рік.

Індекс рівня цін – співвідношення ПКС і курсів обміну валют. Відображає відмінність рівня цін між країнами для певного рівня агрегації або аналітичної категорії кількості одиниць спільної валюти.

Коефіцієнти просторового коригування – це коефіцієнти, що використовуються для коригування середніх цін, отриманих на економічній території країни, до рівня середньої ціни по країні.

Коефіцієнти часового коригування – це коефіцієнти, що використовуються для коригування середніх цін, отриманих на момент опитування, до рівня середньорічних цін.

Котування – ціна продукту, отримана в процесі реєстрації цін.

Метод ЕКШ (EKS) – метод Ельтето-Ковес-Шульц, який використовують Євростат та ОЕСР для розрахунку ПКС для первинних груп і для агрегування ПКС первинних груп. Це спосіб розрахунку неперехідних бінарних ПКС і процедура їх перетворення на транзитивні й багатосторонні.

Первинна група – група схожих та чітко визначених продуктів, яка є найнижчим рівнем агрегації у класифікації витрат і для якої можна оцінити вагові коефіцієнти витрат при розрахунку ПКС.

Продукт – товари та послуги, які є результатом виробничої діяльності.

Репрезентативні продукти – продукти, придбані на національних ринках, які вважаються або можуть уважатися відносно важливими відповідно до їх частки витрат у рамках первинної групи.

Ретрополяція – зворотна екстраполяція часових рядів.

Референтний рік – календарний рік, визначений для зіставлень, до якого відносяться річні результати.

Ринкова ціна – ціна продукту, що сформована під впливом попиту та пропозиції в умовах конкурентного ринку та фактично оплачена. Включає всі знижки та надбавки, зазначена у квитанції, банківській виписці, електронній базі даних за окрему транзакцію, яка може спостерігатися неодноразово.

Ринкові послуги – послуги, призначені для реалізації або реалізовані за економічно значущими цінами.

Середньорічна національна ціна – середня ціна по країні з урахуванням регіональних варіацій цін у цілому за звітний рік, яка враховує сезонні коливання цін, а також загальну інфляцію та зміни в цінових структурах.

Специфікація продукту – опис або перелік фізичних та економічних характеристик, що впливають на ринкову ціну та використовуються для ідентифікації продукту, обраного для оцінювання. Специфікація може бути визначена для певного бренда та моделі, або для групи порівнянних брендів і моделей, або бути загальною, в якій зазначені лише відповідні технічні параметри чи інші характеристики.

Стійкість до порівняння – термін, що застосовується до послуг, які важко порівняти між країнами, оскільки такі послуги не мають економічно значущих цін, за якими можна оцінити виробництво, їх одиниці випуску не можуть бути іншим чином визначені та виміряні, організаційні заходи для їх надання та умови оплати відрізняються від країни до країни, їх якість відрізняється між країнами, а відмінності неможливо ідентифікувати та кількісно оцінити.

Транзакція (операція) – купівля та продаж продуктів на умовах, взаємоузгоджених між покупцем і продавцем.

Характеристика – фізичні та економічні ознаки продукту, які його ідентифікують і дозволяють віднести до певної групи продуктів. Технічні параметри та властивості визначення ціни продукту зазначаються в специфікації продукту.

Ціна покупця – ціна, сплачена покупцем за одиницю товару або послуги, де час та місце придбання визначені покупцем.

III. Вимоги до даних

1. Узгодженість

Дані, необхідні для проведення зіставлень, мають бути узгодженими.

Кінцеві споживчі витрати оцінюються з використанням фактичних цін, середньорічних національних цін, тобто зареєстровані ціни повинні узгоджуватися з цінами, які застосовуються для оцінки ВВП і його компонентів, а саме бути цінами покупців фактичних ринкових транзакцій, включаючи податки, за виключенням субсидій, на продукти та імпорт, середніми цінами в часі та просторі, що дає можливість для поєднання та використання даних з різних джерел.

Отже, дотримання правила узгодженості в міжнародних зіставленнях вимагає, щоб національні ціни були середньорічними цінами покупців фактичних ринкових транзакцій за референтний рік.

2. Порівнянність

Одне з правил порівнянності вимагає, щоб статистичні дані з різних джерел збиралися на підставі загальних стандартів щодо охоплення, визначень, одиниць вимірювання та класифікацій. Порівнянність у проведенні міжнародних зіставлень потребує, щоб продукти, які оцінювалися, були ідентичними. Продукти вважаються порівнянними, якщо вони мають однакові фізичні та економічні характеристики, тобто однакові або подібні технічні параметри і ціноутворювальні властивості. У цьому контексті подібність між продуктами визначається як відповідність однаковим потребам з однаковою ефективністю.

Оцінювання порівнянних продуктів гарантує, що різниця в цінах на продукт відображає фактичні цінові відмінності й не залежить від зміни якості. Порівнянність уключає в себе оцінювання продуктів однакової якості, а не різницю в показниках якості, яку помилково можна прийняти за фактичну різницю в цінах, унаслідок чого відбудеться недооцінка або переоцінка цінових рівнів.

Порівнянність забезпечується шляхом застосування специфікацій продукту, які повністю його визначають з точки зору основних характеристик, що впливають на ринкову ціну.

3. Репрезентативність

Репрезентативність у міжнародних зіставленнях стосується відносної важливості окремих продуктів у рамках первинної групи, де важливість продукту визначається його часткою витрат за первинною групою. Саме на рівні первинних груп, які є найнижчим рівнем агрегування, визначаються витрати, відбираються продукти, збираються та перевіряються ціни. Первинні групи можуть уключати як відносно однорідні продукти, так і неоднорідні та складатися з товарів і послуг. Зазвичай немає явних вагів витрат нижче рівня первинної групи, тому відносна важливість різних продуктів первинної групи визначається експертним методом.

Репрезентативні продукти зазвичай мають більш низький рівень цін, ніж нерепрезентативні. Якщо це не врахувати, розраховані ПКС будуть зміщеними: або ПКС будуть занадто високими, а індекси обсягу витрат занадто низькими, або навпаки, при занадто низьких ПКС індекси обсягу будуть занадто високими.

Репрезентативні продукти позначаються зірочкою (*). Використання зірочок дає змогу уникнути потенційного зміщення, зумовленого різною кількістю оцінених країнами репрезентативних та нерепрезентативних продуктів, і надання репрезентативним товарам більшої ваги при розрахунках ПКС первинної групи.

Репрезентативність забезпечує два критерії: важливість продукту з точки зору його частки витрат у первинній групі та близькість його рівня цін до середнього показника для всіх продуктів у рамках первинної групи.

4. Еквівалентність

Списки продуктів для проведення міжнародних зіставлень повинні забезпечити однакову еквівалентність усіх країн-учасниць для кожної первинної групи. Кожна країна оцінює таку кількість репрезентативних продуктів, яка зіставна з неоднорідністю продуктів у первинній групі й рівнями їх цін. При цьому хоча б один репрезентативний продукт у первинній групі має бути оцінений.

Відповідальність за те, що список продуктів є еквівалентним, поділяється між країнами-учасницями, з одного боку, і Євростатом і ОЕСР, з іншого. Щоб кожна країна оцінила відповідну кількість репрезентативних продуктів для кожної первинної групи, вона має можливість запропонувати продукти для списку.

Вибір продукту починається з попереднього обстеження ринку, під час якого збираються відомості про наявність і важливість групи продуктів, а також описи продуктів. При цьому відбираються такі продукти, які відображають основні витрати в первинній групі, тобто ті, що зазвичай купують домашні господарства.

Однак продукти, запропоновані однією країною, можуть бути недоступні або нерепрезентативні в інших країнах. Тому хоча б одна інша країна повинна погодитися їх оцінити. Євростат і ОЕСР стежать за переговорами між країнами та контролюють список продуктів, щоб він був еквівалентним та не ставав занадто великим і некерованим. Важливо, щоб країни, пропонуючи продукти для списку, використовували структурований опис продуктів з метою їх точного визначення, щоб інші країни могли правильно їх ідентифікувати на своїх ринках.

IV. Організація роботи та збір даних

1. Етапи проведення роботи

Регламентом Комісії (ЄС) від 11.12.2007 № 1445/2007 [15] встановлено загальні правила збору та перевірки даних для ПКС, вимірювання цін та обсягів витрат, а також розрахунків та оприлюднення ПКС. Регламент чітко визначає функції та обов'язки Євростату та держав-членів ЄС, а також методи і процедури, яких необхідно дотримуватися.

Євростат та ОЕСР несуть відповідальність за:

- загальне управління, організацію та координацію ПМЗ Євростату-ОЕСР;
- координацію надання та підтвердження основних даних, необхідних для розрахунку ПКС;

- обчислення, агрегування та перевірку ПКС для ВВП за категоріями кінцевого використання;

- забезпечення точності, надійності та своєчасності результатів ПКС, індексів цін та обсягів;

- забезпечення можливості країнам-учасницям коментувати результати до їх поширення;

поширення результатів, включаючи пояснення щодо їх використання;
 розробку методології спільно з країнами-учасницями;
 складання, оновлення й поширення методологічного керівництва та іншої документації щодо методів і процедур;
 розробку й оновлення ІТ-інструментів, що використовуються для управління списком елементів, введення даних, перевірки й агрегації даних;
 надання підтримки користувачам ІТ-інструментів;
 організації зустрічей із країнами-учасницями для обговорення результатів, методології, програми роботи тощо.

Країни-учасниці несуть відповідальність за:

надання середньорічних національних цін, необхідних для розрахунку ПКС відповідно до загальноприйнятих стандартів і термінів. Це передбачає проведення обстежень цін на споживчі товари та послуги, інвестиційні товари, фактичної та умовної ренти, оплати праці працівникам за вибіркоким колом професій у сфері колективних та індивідуальних послуг;

перевірку даних та надання письмового схвалення результатів обстеження після завершення всіх видів перевірки;

надання детального розподілу ВВП за категоріями кінцевого використання, необхідного для розрахунків ПКС;

участь у засіданнях Євростату та ОЕСР для обговорення результатів, методології, робочої програми тощо.

Спостереження за цінами складається з таких етапів:

підготовка та планування – перегляд методології обстеження.

попереднє обстеження та створення списку продуктів – узгодження списку продуктів та забезпечення відповідності продуктів у списках за групами, обговорення проекту основних принципів обстеження.

реєстрація цін та внутрішньодержавна перевірка.

міждержавна перевірка.

Обстеження цін на споживчі товари та послуги організовується за підходом ковзного обстеження, яке складається із шести обстежень і триває три роки. Підхід передбачає безперервний збір цін із загального списку продуктів. При цьому щорічно оцінюється приблизно третина споживчих витрат кінцевого споживання домогосподарств. Також для забезпечення розрахунків ПКС за референтний рік країни-учасниці повинні регулярно надавати інформацію про тимчасові коефіцієнти коригування на рівні первинних груп. Ці коефіцієнти достатньо деталізовані та надійні, оскільки базуються на індексах споживчих цін і використовуються для екстраполяції ПКС на рівні первинних груп, для яких нові ПКС не можуть бути розраховані у зв'язку з тим, що ціни впродовж року не реєструвалися.

Отже, переваги підходу ковзного обстеження полягають у тому, що цей підхід зменшує навантаження на реєстраторів цін і дозволяє включати обстеження цін у поточну роботу зі збору даних, а також полегшує щорічні порівняння шляхом екстраполяції та ретрополяції за допомогою тимчасових коефіцієнтів коригування на рівні первинних груп.

Обстеження інвестиційних товарів проводиться раз на три роки, а розрахунки ПКС за проміжні роки здійснюються шляхом екстраполяції та ретрополяції.

2. Категорії кінцевого використання ВВП

Валовий внутрішній продукт (ВВП) є основним інтегрованим показником економічного розвитку країни, який характеризує кінцевий результат виробничої діяльності одиниць-резидентів і вимірюється вартістю товарів та послуг, виготовлених ними для кінцевого використання.

Методологія його розрахунку ґрунтується на сучасних міжнародних стандартах Системи національних рахунків 2008 року [14] та Регламенті Комісії (ЄС) від 21.05.2013 № 549/2013 щодо Європейської системи національних та регіональних рахунків 2010 року [12], які в Україні запроваджені з 2014 року, одночасно з країнами Європейського Союзу [8]. Дотримання усіма країнами, що беруть участь у програмі, однакових визначень, концепцій, класифікацій та правил обліку забезпечує можливість для проведення коректного міжнародного порівняння ВВП та його складових.

Для проведення зіставлень використовують складові ВВП, обчислені за категоріями кінцевого використання, що дозволяє, з одного боку, визначити реальні видатки на товари й послуги, а з іншого, отримати вагові коефіцієнти для розрахунку паритету купівельної спроможності валют. Для цілей зіставлення вищевказані показники національних рахунків деталізують за однорідними первинними позиціями відповідно до запитальника, розробленого ОЕСР.

Для підвищення точності, надійності та послідовності оцінок, країни, що беруть участь у зіставленнях, надають зазначену інформацію не лише за звітний рік (t), але й за рік, що передує звітному (t-1).

ВВП складається із суми кінцевого використання товарів та послуг резидентними інституційними одиницями (кінцевого споживання та валового нагромадження капіталу), а також експорту, за виключенням імпорту, товарів і послуг.

Зв'язок між зазначеними вище показниками має такий вигляд:

$$V.1 * g = P.3 + P.5g + (P.6 - P.7), \quad (1)$$

де: V.1 * g – валовий внутрішній продукт;

P.3 – кінцеві споживчі витрати;

P.5g – валове нагромадження капіталу;

P.6 – експорт товарів і послуг;

P.7 – імпорт товарів і послуг.

Кінцеві споживчі витрати (P.3) – витрати, понесені інституційними одиницями-резидентами на придбання товарів та послуг, які використовуються для задоволення індивідуальних або колективних потреб.

Для цілей зіставлень ці витрати розподіляють відповідно до Класифікації інституційних секторів економіки [7] за трьома секторами:

загального державного управління (S.13);

домашніх господарств (S.14);

некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства (S.15).

Витрати вказаних інституційних секторів поділяються на індивідуальні (P.31), призначені для придбання товарів і послуг для задоволення потреб домашніх господарств, та колективні (P.32), що включають послуги, які надаються одночасно усім членам суспільства або усім членам окремої групи суспільства.

Кінцеві споживчі витрати сектору загального державного управління складаються з індивідуальних (P.31S.13) та колективних споживчих витрат (P.32S.13). Індивідуальні кінцеві споживчі витрати цього сектору пов'язані з наданням домашнім господарствам товарів та послуг безоплатно або за пільговими цінами, а також вартості виробництва індивідуальних послуг бюджетними установами у галузях охорони здоров'я, відпочинку, культури й релігії, освіти, соціального забезпечення та соціальної допомоги.

Колективні кінцеві споживчі витрати сектору загального державного управління складаються з витрат центральних та місцевих органів управління на виробництво неринкових послуг загального характеру, послуг у галузі оборони, громадського порядку та безпеки, економічної діяльності, охорони навколишнього середовища, житлово-комунального господарства, а також послуг загального адміністрування та наукових досліджень та розробок з усіх розділів.

Кінцеві споживчі витрати домашніх господарств (P.31_{S.14}) мають індивідуальний характер і складаються з витрат домашніх господарств – резидентів на придбання споживчих товарів та послуг. Поряд з покупками споживчих товарів і послуг витрати на кінцеве споживання включають також вартість товарів, отриманих у натуральній формі, а також товари і послуги, вироблені для власного використання.

Кінцеві споживчі витрати інституційного сектору некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства (P.31_{S.15}), включають вартість вироблених ними індивідуальних товарів та послуг та витрати цього сектору на придбання товарів та послуг для безоплатної або пільгової передачі домашнім господарствам у вигляді соціальних трансфертів у натуральній формі.

Валове нагромадження капіталу (P.5g) складається з валового нагромадження основного капіталу, зміни запасів матеріальних оборотних коштів та придбання за виключенням вибуття цінностей.

Валове нагромадження основного капіталу (P.51g) – придбання виробниками-резидентами, за вирахуванням вибуття, основних засобів протягом звітного періоду, включаючи збільшення вартості невироблених активів, отримане в результаті виробничої діяльності підприємців або інституційних одиниць. Основними засобами є вироблені активи, які використовуються у виробництві протягом більш ніж одного року.

Зміна запасів матеріальних оборотних коштів (P.52) – зміна виробничих запасів, незавершеного виробництва, готової продукції та товарів для перепродажу. Розраховується як різниця між вартістю запасів на кінець і на

початок періоду. Для усунення впливу цін вартість запасів оцінюють у середніх ринкових цінах звітного періоду.

Придбання за виключенням вибуття цінностей (P.53) – придбання за виключенням продажу товарів, які переважно не використовуються для виробництва чи споживання, не псуються (фізично) з плином часу при нормальних умовах і використовуються, насамперед, як засіб заощадження коштів (ювелірні вироби, дорогоцінне каміння, твори мистецтва тощо).

Експорт товарів і послуг (P.6) – операції з продажу, передачі на бартерних умовах та подарунків товарів і послуг від резидентів нерезидентам.

Імпорт товарів і послуг (P.7) – операції з продажу, передачі на бартерних умовах та подарунків товарів і послуг від нерезидентів резидентам.

Для проведення зіставлень, складові кінцевих споживчих витрат дезагрегують за інституційними секторами економіки з виокремленням індивідуального та колективного споживання, а також розподіляють валове нагромадження капіталу за складовими:

$$B.1 * g = P.31(s.13) + P.31(s.14) + P.31(s.15) + P.32(s.13) + P.51g + P.52 + P.53 + (P.6 - P.7), \quad (2)$$

де: P.31(s.13) – індивідуальні споживчі витрати загального державного управління;

P.31(s.14) – індивідуальні споживчі витрати домашніх господарств;

P.31(s.15) – індивідуальні споживчі витрати некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства;

P.32(s.13) – колективні споживчі витрати сектору загального державного управління;

P.51g – валове нагромадження основного капіталу;

P.52 – зміна запасів матеріальних оборотних коштів;

P.53 – придбання за виключенням вибуття цінностей;

(P.6 - P.7) – експорт, за виключенням імпорту, товарів і послуг.

Основним джерелом інформації для заповнення запитальників щодо ВВП за витратами є результати державного статистичного спостереження 2.02.01.01 "Річні національні рахунки" (далі – ДСС 2.02.01.01), а для дезагрегації показників за первинними позиціями використовується інформація державних статистичних спостережень 1.05.00.01 "Обстеження умов життя домогосподарств" (далі – ДСС 1.05.00.01) та 2.03.04.01 "Капітальні інвестиції" (далі – ДСС 2.03.04.01).

Запитальник ОЕСР щодо ВВП за категоріями кінцевого використання, який використовується для проведення міжнародних зіставлень, побудований за ієрархічною системою кодування із застосуванням літерно-цифрового коду, що має таку структуру:

OY. XX. X. X. X,

де OY – основний агрегат (Y – літери латинської абетки від A до F)

OY. XX – категорія

OY. XX. X – група

ОУ. XX. X. X – клас

ОУ. XX. X. X. X – первинна позиція

Верхнім рівнем запитальника (підсумком даних) є валовий внутрішній продукт (О), який складається з шести основних агрегатів (додаток):

індивідуальні споживчі витрати домашніх господарств (ОА);

індивідуальні споживчі витрати некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства (ОВ);

індивідуальні споживчі витрати загального державного управління (ОС);

колективні споживчі витрати сектору загального державного управління (ОD);

валове нагромадження капіталу (ОЕ);

експорт, за виключенням імпорту, товарів і послуг (ОF).

На рівні основних агрегатів запитальник ОЕСР гармонізований з агрегатами національних рахунків, наведеними у формулі (2).

Для заповнення 13-ти категорій основного агрегату ОА. Індивідуальні споживчі витрати домашніх господарств використовують дані щодо кінцевих споживчих витрат домашніх господарств за цілями, сформовані за розділами Класифікації індивідуального споживання за цілями [6]. Зі складу споживчих витрат виокремлюють витрати на придбання товарів і послуг на внутрішньому ринку домогосподарствами-нерезидентами за виключенням витрат домогосподарств-резидентів за кордоном (Категорія ОА. 13 "Чисте придбання за кордоном"). Подальша деталізація даних національних рахунків до рівнів 42 груп, 99 класів та 147 первинних позицій здійснюється з використанням структури грошових та сукупних витрат домогосподарств за даними ДСС 1.05.00.01.

Категорії основного агрегату ОВ. Індивідуальні споживчі витрати некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства, заповнюють на основі даних щодо кінцевих споживчих витрат некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства, за цілями, з розподілом на 6 первинних позицій: житлові послуги, охорона здоров'я, відпочинок і культура, освіта, соціальний захист, інші послуги (релігії, політичних партій, профспілкових та професійних організацій, охорони навколишнього середовища і послуги, не віднесені до інших категорій).

Кількість первинних позицій цього агрегату дорівнює категоріям і не потребує додаткової деталізації.

Основою для формування 5-ти категорій основного агрегату ОС. Індивідуальні кінцеві споживчі витрати сектору загального державного управління є дані ДСС 2.02.01.01 щодо споживчих витрат цього сектору економіки за функціями житлово-комунального господарства, охорони здоров'я, відпочинку, культури та релігії, освіти, соціального забезпечення та соціальної допомоги.

Для розподілу агрегату ОD. Колективні споживчі витрати сектору загального державного управління за 5-ма первинними позиціями використовують підхід, що ґрунтується на складових витрат на виробництво

колективних послуг цього інституційного сектору економіки (проміжному споживанні, оплаті праці найманих працівників, валовому прибутку, податках за виключенням субсидій, на виробництво, ринкових послугах). Джерелом даних є ДСС 2.02.01.01.

Основний агрегат ОЕ. Валове нагромадження капіталу складається з категорій валового нагромадження основного капіталу (ОЕ. 01), зміни запасів матеріальних оборотних коштів (ОЕ. 02), придбання за виключенням вибуття цінностей (ОЕ. 03), які відповідають показникам національних рахунків (Р.51g, Р.52, Р.53 відповідно) і визначаються за даними ДСС 2.02.01.01.

Подальша деталізація категорії ОЕ. 01 Валове нагромадження основного капіталу за 14-ма видами нефінансових активів проводиться на основі даних національних рахунків з використанням додаткової інформації ДСС 2.03.04.01.

Основний агрегат ОФ. Експорт, за виключенням імпорту, товарів і послуг, визначають за даними ДСС 2.02.01.01. як різницю між експортом товарів і послуг (Р.6) та імпортом товарів і послуг (Р.7). Його деталізація не передбачена.

3. Споживчі товари та послуги

Джерелами інформації про ціни на споживчі товари та послуги, що використовуються для ПМЗ, є:

спеціальне обстеження цін безпосередньо на підприємствах торгівлі та сфери послуг;

середні споживчі ціни, отримані за результатами ДСС 2.06.01.01 "Зміни цін (тарифів) на споживчі товари (послуги)";

інтернет-магазини;

адміністративні дані.

Країни, що беруть участь у зіставленнях Євростату та ОЕСР, збирають ціни для вибірки репрезентативних і порівнянних продуктів. Оскільки ПКС уперше розраховуються на рівні первинної групи, вибір продуктів також здійснюється на рівні первинної групи.

Відібрані продукти повинні бути зіставні між країнами-учасницями та відображати витрати на рівні первинної групи в кожній країні, тобто бути репрезентативними для рівнів цін у первинній групі країн-учасниць.

Для зіставлення, що базується на цінах продуктів, які є порівнянними і репрезентативними, країни-учасниці повинні оцінювати як свої власні репрезентативні продукти, так і в залежності від наявності репрезентативні продукти інших країн. Необхідно оцінити як репрезентативні, так і нерепрезентативні продукти для первинної групи та визначити, які з продуктів у рамках первинної групи є репрезентативними на момент обстеження.

Вибір продукту починається з попереднього обстеження, і відповідальність за цей процес покладається на країни-учасниці.

Саме попереднє обстеження впливає на якість результатів обстеження, сприяє оцінюванню зіставних продуктів, забезпечує фіксацію реальних відмінностей у цінах на продукцію між країнами, а не відмінностей у показниках якості продуктів.

Порівнянність забезпечується також шляхом оцінювання продуктів, які мають ідентичні або еквівалентні фізичні та економічні властивості. Кожен продукт у європейському списку продуктів має специфікацію, яка чітко визначає продукт з огляду на основні характеристики, які впливають на його ринкову ціну. Специфікації продукту надають особливе значення бренду. По-перше, бренди мають жорсткі специфікації, які дозволяють ідентифікувати й оцінювати товари в різних країнах, де є товари з такими самими специфікаціями. По-друге, сам бренд є ціноутворювальним фактором. Споживачі часто сприймають продукти з певними назвами брендів як переважні над аналогічними продуктами, що продаються під іншими торговими марками. Зазвичай це пов'язано з тим, що продукти під деякими брендами вважаються якіснішими за інші.

Специфікації продукту можуть бути визначеними як для певного бренду та моделі, так і для групи порівнянних брендів і моделей, або бути загальними, в яких зазначені лише відповідні технічні параметри чи інші характеристики, що визначають ціну, а група брендів та марка не вказана.

Відмінності в якості можуть виникати, коли специфікації продукту є недостатньо точними, що не гарантує однакову якість товару. Невідповідність якості усувається або шляхом повторного зіставлення зазначених цін (наприклад, після уточнення специфікацій), або шляхом їх виключення.

Специфікації продуктів для зіставлень визначаються з використанням структурованих описів продуктів. Описи стандартизують специфікації для різних типів продуктів так, щоб специфікації для певного типу продукту визначалися однаковою чином та мали ті ж самі технічні характеристики та характеристики транзакцій.

Для забезпечення порівняння продуктів перед початком збору даних країнами-учасницями здійснюється ряд підготовчих заходів, які включають:

вибір підприємств торгівлі (сфери послуг) для проведення реєстрації цін [10];

підготовку документації для реєстраторів цін (керівництво з проведення обстежень, бланки реєстрації тощо);

визначення продуктів зі списку продуктів кінцевого споживання, які повинні бути оцінені;

проведення консультативних нарад з реєстраторами цін.

Вибір підприємств торгівлі має особливе значення, оскільки різні продукти мають різні профілі розподілу, що впливає на середню ціну продукту. Деякі продукти продаються в основному в супермаркетах, інші в спеціалізованих магазинах. Ціни на один і той же продукт можуть бути різними в залежності від типів підприємств торгівлі, що пов'язано з різними умовами реалізації. Класифікація підприємств торгівлі за типами наведена у додатку 2.

Кількість продуктів, що підлягають оцінюванню в кожній первинній групі, різна. Це залежить від неоднорідності продуктів, охоплених первинною групою, та від важливості первинної групи.

Кількість котувань за продуктами варіюється як у межах первинної групи, так і в різних первинних групах. Достатня кількість котувань гарантує надійність

середньої ціни продукту: чим більше число цінових спостережень, тим точніша середня ціна.

Країни-учасниці визначають кількість котувань за кожним продуктом з урахуванням специфікації та умов, що склалися на їх ринку. При цьому керуються такими вимогами, які застосовуються на практиці: 5 котувань для специфікацій конкретних брендів, від 5 до 10 – для специфікацій добре відомих брендів, від 10 до 15 – для небрендових специфікацій [10].

При визначенні кількості котувань країни-учасниці мають збирати більше цін для продуктів:

- у первинних групах із великими вагами витрат (через вплив, який вони матимуть на ПКС);

- у первинних групах зі змінами цін, що є більшими, ніж середня зміна цін для первинної групи;

- у первинних групах з невеликою кількістю специфікацій; репрезентативних;

- із ціновими дисперсіями, що перевищують середню цінову дисперсію для первинної групи, особливо якщо це репрезентативний продукт. Продукти із загальними характеристиками, що охоплюють широкий спектр різновидів, та продукти, які належать до масового попиту, зазвичай потрапляють до цієї категорії. Такі продукти мають більшу варіацію цін, ніж продукти, визначені за маркою та моделлю, і будуть вимагати більшої кількості котувань. При цьому реєстрації підлягають ціни, які є цінами покупців, тобто фактично сплачені.

Ціни короткострокових розпродажів не включаються до спостереження.

4. Інвестиційні товари

Джерелами інформації про ціни на інвестиційні товари є дані ДСС 2.06.02.01 "Зміни цін виробників промислової продукції" та 2.06.02.02 "Зміни цін на будівельно-монтажні роботи", інтернет-магазинів, імпортерів та дистриб'юторів, адміністративні дані.

Ціни на машини та обладнання збираються один раз на три роки станом на липень референтного року.

Для забезпечення порівнянності та репрезентативності цін на машини та обладнання, що мають складні характеристики, які часто змінюються, описи специфікацій продуктів розробляють фахівці, які володіють спеціальними знаннями в цих галузях. Ураховуючи методологію ціноутворення, вибір продуктів для списку обстеження за цінами на машини та обладнання проводиться за консультацією з країнами-учасницями.

Ціни на машини та обладнання повинні бути цінами, які покупці фактично платять за ринкові транзакції. ПКС за рік, у якому не проводиться обстеження, отримують шляхом екстраполяції ПКС для попереднього року і ретрополяції ПКС для наступного року з подальшими розрахунками середнього геометричного значення цих двох показників.

Порівняння цін на будівництво для країн Євростату-ОСЕР проводиться за вибіркою фіктивних будівельних проектів, які охоплюють три види конструкцій:

житлових будинків, нежитлових будівель та інженерних споруд. Кожен об'єкт докладно описаний у специфікації обсягів робіт. Як правило, для визначення вартості будівництва об'єкта залучають консультантів у цій галузі, що потребує великих затрат.

В інших регіональних порівняннях ПКС застосовується підхід вартості виробничих факторів, що передбачає проведення обстеження цін на будівельні матеріали, оренду машин і механізмів, оплату праці за вибіркоким колом професій у будівництві раз на три роки станом на липень референтного року.

Для забезпечення порівнянь з іншими регіонами невелика кількість країн застосовує обидва підходи.

Держстат використовує підхід вартості виробничих факторів для забезпечення ідентифікації цін на будівельні матеріали, які доступні та використовуються в Україні. Відбираються матеріали, які відповідають описам, і класифікуються як релевантні або нерелевантні щодо будівель та споруд.

Ціни на інвестиційні товари відповідають цінам, що лежать в основі витрат валового нагромадження основного капіталу, є середньорічними національними, відображають рівень цін по країні в цілому за звітний рік.

5. Колективні споживчі витрати

Колективні послуги, надані сектором загального державного управління, є неринковими, що не дозволяє використати ринкові ціни для їхнього зіставлення. Ураховуючи те, що в національних рахунках вартість колективних послуг визначають на основі витрат на виробництво, для їхнього зіставлення використовують найбільш вагомий компонент витрат – оплату праці найманих працівників.

Джерелом інформації є адміністративні дані міністерств та інших органів виконавчої влади щодо витрат на оплату праці за окремими групами професій.

6. Охорона здоров'я

Євростат-ОЕСР для зіставлення неринкових послуг охорони здоров'я використовують метод випуску, проте якщо неможливо отримати дані за цим методом, застосовується зіставлення основних складових витрат, а саме оплати праці, яку сплачує держава лікарям, медсестрам, допоміжному персоналу, який надає послуги.

Джерелом для отримання даних є інформація щодо розмірів посадових окладів та граничних розмірів додаткових та компенсаційних виплат на оплату праці, розміри яких установлюються положеннями відповідних нормативно-правових актів (постановами Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства охорони здоров'я України) по кожній групі професій (посад) окремо.

Крім того, з метою порівняння отриманих даних щодо вартості послуг за окремими професіями з відповідними даними інших країн проводиться коригування відмінностей за кількістю робочих годин на тиждень.

Органи державного управління, як постачальники медичних послуг, і домашні господарства, як одержувачі послуг, зацікавлені в тому, щоб дізнатися, чи є різниця у витратах по країнах на медичні послуги або в кількості спожитих медичних послуг, або в цінах на медичні послуги.

Для забезпечення порівнянності й репрезентативності цін на медичні товари і послуги здійснюється попереднє обстеження з метою виявлення продуктів, які мають бути оцінені країнами-учасницями.

Міждержавні порівняння витрат на охорону здоров'я важко здійснити, оскільки медичні послуги є порівняно стійкими до інституційних механізмів їх надання та оплати, і ціни варіюють від країни до країни. Медичні товари (послуги) надаються виробниками як за економічно значущими цінами, так і за цінами, які не є економічно обґрунтованими. Фармацевтичні продукти можуть бути фірмовими брендами або загальними, медична еквівалентність яких не відображається в цінах. Хоча продаж товарів (послуг) зазвичай передбачає транзакцію між продавцем і покупцем, продаж медичних товарів (послуг) може передбачати транзакцію між продавцем і двома покупцями, кожен з яких самостійно сплачує частку загальної ціни. Існує також питання, чи виробники медичних послуг у різних країнах надають послуги зі стабільною якістю. Крім того, можуть виникати ускладнення в тому, що кожне лікування, призначене для конкретної хвороби, деякою мірою унікальне, оскільки навіть два пацієнти не схожі.

Запитальник витрат ОЕСР допомагає порівняти витрати країн на охорону здоров'я. Витрати класифікуються за трьома інституційними секторами: домашні господарства, НКОДГ, органи державного управління. Витрати домашніх господарств розподіляються за типом придбаних товарів (послуг). Витрати НКОДГ агреговані, оскільки більшість країн-учасниць не можуть надати розподіл витрат відповідно до їх класифікації. Водночас частка медичних послуг, що їх надають НКОДГ, є відносно низькою для більшості країн. Витрати органів державного управління поділяються на медичні товари та послуги, що купуються у виробників послуг у цілому або частково. Послуги охорони здоров'я, що їх надають органи державного управління, є неринковими послугами, оскільки вони є або безкоштовними, або надаються за цінами, які не є економічно значущими.

Послуги з охорони здоров'я, надані органами державного управління, в національних рахунках оцінюються за витратами на виробництво. Для їхнього зіставлення використовують найбільш вагомий компонент витрат – оплату праці найманих працівників.

Джерелом інформації є детальні адміністративні дані міністерств та відомств щодо витрат на оплату праці за окремими групами професій.

Країни-учасниці зобов'язані надавати інформацію щодо оплати праці працівникам лікарень, яку здійснює держава. Що стосується колективних послуг у сфері охорони здоров'я, то оплата праці працівникам представляє собою середню оплату за професією за стандартну кількість робочих годин.

7. Житлові послуги

У порівняннях Євростату-ОЕСР використовується як кількісний, так і якісний підхід до житлових послуг. Кількісний підхід передбачає безпосереднє обчислення об'ємних показників про житловий фонд, якісний – співвідношення житла з відповідними видами благоустрою.

Обидва підходи будуть використані й для України, що включають розрахунки кількісних пропорцій і їх модифікацію за коефіцієнтами якості для отримання співвідношення.

Країни-учасниці не здійснюють додаткового збору даних щодо витрат на житло, а отримують їх з існуючих статистичних джерел, зокрема, за даними ДСС 1.07.00.01 "Наявність та рух житлового фонду" щодо кількості квартир у житлових будинках і їх загальної площі за кількістю кімнат, а також питомої ваги квартир, обладнаних водопроводом, централізованим опаленням, каналізацією, електропостачанням.

8. Освіта

Послуги освіти насамперед є неринковими послугами, більшість учнів і студентів країн-учасниць отримують освіту безкоштовно або за цінами, які не є економічно значущими.

Євростат та ОЕСР для освіти використовують метод випуску, що передбачає отримання інформації за чисельністю студентів, еквівалентного кількості годин, витрачених учителями, або як кількість годин, протягом яких навчаються слухачі, за міжнародною стандартною класифікацією освіти (ISCED). Євростат та ОЕСР отримують ці дані з внутрішньої бази даних ЮНЕСКО. Цей метод вимагає, щоб країна була учасником Програми з міжнародної оцінки студентів (PISA). Рівень країни за PISA використовується для отримання коефіцієнта коригування якості. Очікується, що Україна буде учасником PISA у 2018 році, але результати будуть доступні лише у 2019 році й не можуть використовуватися для зіставлень 2017 року. Тому для послуг освіти, як і для послуг охорони здоров'я, буде застосовано метод витрат, який передбачає використання даних щодо оплати праці викладачів та вчителів.

V. Внутрішньодержавна та міждержавна перевірки даних

Після завершення збору інформації країни-учасниці повідомляють середньорічні національні ціни за продуктами відповідно до загального списку. Ці ціни відповідають року проведення зіставлення та охоплюють цілий ряд товарів і послуг для кінцевого споживання, включених у ВВП. Вони використовуються для розрахунку ПКС на рівні первинних груп, а ті у свою чергу – для отримання внутрішньорегіональних оцінок співвідношень цін і фізичних обсягів для країн, що беруть участь у зіставленні. Оскільки оцінки ПКС повинні бути обґрунтованими, тому важливо, щоб дані про ціни, на основі яких розраховуються ПКС, були ретельно перевірені, а помилки – виправлені, тобто

проведена валідація даних до розрахунку ПКС. Таким чином, валідація даних є пріоритетним завданням при проведенні регіональних зіставлень.

Під час валідації розглядаються два типи помилок: помилки вибірки та помилки, не пов'язані з вибіркою. Помилки вибірки можуть виникати у зв'язку з тим, що ціни для розрахунку ПКС реєструються у відібраних, а не в усіх підприємствах торгівлі. Помилки, не пов'язані з вибіркою, це помилки, пов'язані зі збором цін на продукти, що не відповідають специфікаціям, та помилки введення й обробки даних щодо цін і/або одиниць вимірювання.

Валідація даних є ітеративним процесом, що вимагає проведення декількох раундів редагування і перевірки. Можливі помилки знаходять шляхом виявлення значень цін, які мають відхилення, що перевищують задану критичну величину, або значень, що виходять за межі заданого діапазону прийнятних величин. Оцінки відхилень зазвичай визначаються параметрами редагованих рядів даних, таких як середні величини і стандартне відхилення.

Валідація включає два окремі процеси: внутрішньодержавну та міждержавну перевірки. Мета внутрішньодержавної валідації полягає в тому, щоб упевнитися, що країна провела спостереження цін на продукти, які відповідають специфікаціям, і що ціни, які вона повідомила, правильні. За редагування даних і їх подальшу перевірку відповідає країна-учасниця.

Центральне місце в процесі внутрішньодержавної перевірки посідає модуль валідації й розрахунку середніх значень. У рамках цього модуля будуються дві діагностичні таблиці для використання країною при редагуванні спостережень індивідуальних цін і середніх цін, отриманих на основі індивідуальних. Таблиця спостережень цін будується для кожного обстеженого товару всередині первинної групи. Таблиця середніх цін містить ціни і діагностичні характеристики для кожного продукту в первинній групі.

Внутрішньодержавна перевірка даних проводиться у два етапи. Перший полягає у виявленні екстремальних значень серед індивідуальних цін у таблиці індивідуальних цін. Другий етап уключає виявлення екстремальних значень серед середніх цін продуктів у таблиці середніх цін. Екстремальне значення визначається як значення індивідуальної ціни або середньої ціни, яка знаходиться поза певним критичним значенням для заданого діагностичного тесту.

Екстремальні значення для спостережень індивідуальних цін у таблиці спостережень цін визначаються шляхом використання двох тестів: показник відношення до середньої ціни і Т-критерію. Відношення до середньої ціни – це відношення ціни базисної кількості спостережуваного продукту до середньої ціни базисної кількості продукту. Т-критерій – це відношення відхилення ціни базисної кількості продукту для спостереження ціни від середньої ціни базисної кількості продукту до стандартного відхилення для продукту.

Екстремальні значення середніх цін також визначаються за двома тестами: відношення максимального та мінімального значень і коефіцієнта варіації. Відношення максимального та мінімального значень є відношенням максимальної ціни базисної кількості, зареєстрованої для продукту, до мінімальної ціни базисної кількості, зареєстрованої для продукту. Коефіцієнт

варіації, як відхилення ціни продукту від середньої ціни продукту, повинен бути менше або дорівнювати 20%. Середня ціна з коефіцієнтом варіації вище 20% не задовольняє тесту і буде позначена в таблиці середніх цін як така, що має екстремальне значення і вимагає перевірки. Цей процес проводиться без урахування цінових даних інших країн.

Після завершення процесу внутрішньодержавної перевірки даних країна-учасниця передає Євростату інформацію про середні ціни та індивідуальні ціни на продукти, коефіцієнт варіації, відношення максимального та мінімального значень, кількість індивідуальних спостережень цін для кожного повідомленого значення середньої ціни. Ця інформація розглядається до початку міждержавної перевірки даних.

Міждержавна перевірка призначена для перевірки середніх цін країною на наявність можливих помилок для оцінки надійності ПКС. Мета процесу полягає в тому, щоб упевнитися, що середні ціни характеризують зіставні продукти в різних країнах і що ці продукти були оцінені правильно; іншими словами, країни інтерпретували специфікації продуктів однаково і точно їх оцінили.

Процес валідації починається на рівні первинних груп з використанням таблиць Куаранта. При проведенні міждержавної перевірки даних аналізуються екстремальні значення серед середніх цін, які надала країна, на ті ж самі продукти всередині первинних груп. Для цього порівнюють середні ціни на одні й ті ж продукти в різних країнах і аналізують розкид відносних середніх цін між країнами по продуктах. При цьому середні ціни, виражені в національній валюті, конвертуються в загальну валюту з використанням як обмінних курсів валют, так і ПКС.

Під час міждержавної перевірки остаточно відбираються ті продукти, які будуть уключені у фінальні розрахунки.

Україна, як і інші країни-учасниці програми зіставлень, заповнює інформацію для кожної первинної позиції відповідно до запитальника ОЕСР щодо ВВП за категоріями кінцевого використання. Україна зобов'язана надати інформацію щодо ВВП за категоріями витрат за даними національних рахунків за 2016 (t-1) та 2017 (t) роки.

Процес перевірки включає аналіз вичерпності інформації, яка характеризує ВВП за категоріями кінцевого використання, зіставлення первинних даних з попереднім періодом, декомпозицію даних на об'ємну та цінову складові, порівняння даних з показниками інших країн, які беруть участь у програмі зіставлень.

VI. Розрахунки і агрегація паритетів купівельної спроможності

Перевірені дані використовуються для розрахунків ПКС для ВВП за категоріями кінцевого використання, які проводяться у два етапи. На першому етапі ПКС розраховується для первинних груп, на другому – ПКС первинних груп агрегуються за категоріями кінцевого використання ВВП.

Для розрахунків ПКС як для первинних груп, так і для агрегації використовується метод ЕКШ.

Розрахунки ПКС для первинних груп мають багатосторонній характер та певні властивості. До них відносяться:

сумірність – ПКС залишаються незмінними, коли змінюються одиниці вимірювання продукту;

інваріантність – остаточні результати розрахунків ПКС не залежать від того, яка країна обрана базовою;

транзитивність – непрямий багатосторонній ПКС між парою країн-учасниць, розрахований через третю країну, завжди повинен дорівнювати прямим багатостороннім ПКС між парою країн, що забезпечує узгодженість;

характерність – на ПКС країни в багатосторонньому порівнянні впливають дані всіх країн-учасниць, оскільки ПКС відображають суттєві особливості структури вхідних даних.

Найнижчий рівень агрегування – рівень первинної групи, як правило, визначається найнижчим рівнем кінцевих витрат, для яких можна оцінити точні ваги. Оскільки ваги не доступні нижче первинної групи, відносна важливість продуктів, що оцінюються за первинною групою, не може бути встановлена шляхом порівняння їхніх часток у загальних витратах первинної групи. Натомість при розрахунках застосовуються умовні ваги, що розрізняють репрезентативні та нерепрезентативні продукти. Так, для продуктів, які є репрезентативними, призначають вагу 1, для продуктів, які не є репрезентативними, – 0.

Як уже зазначалося, репрезентативні продукти зазвичай мають нижчий рівень цін, ніж нерепрезентативні продукти, та більш високі частки товарообороту. Через надання репрезентативним продуктам більшої ваги при обчисленні, ніж нерепрезентативним, уникають потенційного викривлення результатів.

Розрахунки двосторонніх паритетів для первинної групи базуються на:

розрахунках багатосторонніх співвідношень ЕКШ для первинної групи на основі матриці двосторонніх паритетів для кожної пари країн-учасниць;

розрахунках двосторонніх паритетів з урахуванням цін, позначених показниками репрезентативності (*);

середній ціні товару, визначеній як проста середньоарифметична величина;

середньорічній національній ціні з використанням коефіцієнтів просторового та тимчасового коригування;

співвідношенні скоригованих цін для первинних груп і пар країн-учасниць, розрахованому як середньгеометричний зважений показник.

Якщо для будь-якої первинної групи неможливо розрахувати двосторонній ПКС, визначаються відсутні двосторонні ПКС, де це можливо, використовуючи стандартну процедуру розрахунку середньгеометричного непрямого паритетів для третіх країн. Якщо матриця двосторонніх ПКС для первинної групи все-таки матиме відсутні значення після цієї процедури оцінки, розрахунок багатосторонніх паритетів ЕКШ буде неможливим для країн з відсутніми двосторонніми ПКС.

Такі відсутні паритети ЕКШ будуть оцінюватися за допомогою довідкових ПКС аналогічних первинних груп або будь-якого іншого відповідного методу оцінки.

Двосторонні паритети на агрегованому рівні базуються на:

розрахунках двосторонніх паритетів на певному рівні агрегації національних рахунків з використанням паритетів ЕКШ і ваги витрат ВВП для первинних груп;

розрахунках паритетів за формулою типу Ласпейреса для вибраного рівня агрегації як середнього арифметичного співвідношення для первинних груп, зваженого з урахуванням відносних відсотків (або номінальних значень) для другої країни кожної пари країн-учасниць;

розрахунках паритетів за формулою типу Пааше для вибраного рівня агрегації як середнього гармонічного співвідношення для первинних груп, зваженого з урахуванням відносних відсотків (або номінальних значень) для першої країни кожної пари країн-учасниць;

розрахунках паритетів за формулою типу Фішера для вибраного рівня агрегації як середнього геометричного значення паритетів типу Ласпейреса та типу Пааше для кожної пари країн-учасниць.

Розрахунки транзитивних багатосторонніх паритетів здійснюються або на рівні первинної групи, або на будь-якому рівні агрегації з використанням процедури ЕКШ на основі повної матриці двосторонніх паритетів типу Фішера для кожної пари країн-учасниць.

VII. Поширення результатів та доступ до даних

Поширення результатів здійснюється в повній відповідності зі статистичними принципами: професійної незалежності, неупередженості, об'єктивності, точності, конфіденційності та ефективності. Особливо це стосується захисту конфіденційних статистичних даних та забезпечення рівного доступу всіх користувачів згідно з принципом неупередженості [16].

Поширення результатів обстежень країн-членів Європейського Союзу та країн-членів ОЕСР щодо визначення паритетів купівельної спроможності валют у рамках Програми міжнародних зіставлень валового внутрішнього продукту здійснюється Євростатом відповідно до Регламенту Комісії (ЄС) від 11.12.2007 № 1445/2007 [15]:

1. Євростат публікує остаточні результати не пізніше 36 місяців після закінчення референтного року. Публікація ґрунтується на даних, доступних Євростату, не пізніше ніж за три місяці до дати публікації. Євростат має право поширити попередні результати раніше 36 місяців після закінчення референтного року, в тому числі на своєму веб-сайті.

2. Результати, опубліковані на агрегованому рівні для кожної країни-учасниці, включають щонайменше таке:

ПКС на рівні ВВП;

ПКС для витрат на індивідуальне споживання домашніх господарств і фактичне індивідуальне споживання;

індекси рівня цін відносно середнього показника Співтовариства;

витрати на індивідуальне споживання домашніх господарств і фактичне індивідуальне споживання та відповідні показники ПКС на душу населення.

3. Якщо ПКС розраховуються для більш широкої групи країн, ПКС країн-учасниць залишаються без змін відповідно до принципу фіксованості.

4. Опубліковані остаточні ПКС, як правило, не підлягають перегляду. Однак у разі виявлення помилок вносяться виправлення відповідно до Регламенту Комісії (ЄС) від 11.12.2007 № 1445/2007 [15]. Виправлені результати публікуються відповідно до процедури, викладеної в зазначеному Регламенті. Виправлення вносяться, коли зміни в концепціях, що лежать в основі СНР 2008, впливають на результати ПКС, та індекс обсягу ВВП для будь-якої країни змінюється більш ніж на один відсотковий пункт.

Додаток 1
до Методологічних положень
(розділ IV підрозділ 2)

**Структура запитальника ОЕСР
щодо ВВП за категоріями кінцевого використання**

Код СНР 2008	Основні агрегати, категорії	Кількість			
		категорій	груп	класів	первинних позицій
		ОУ. XX	ОУ. XX.X	ОУ. XX.X.X	ОУ. XX.X.X.X
	О Валовий внутрішній продукт	29	60	120	180
Р.31_(s.14)	ОА. Індивідуальні споживчі витрати домашніх господарств	13	42	99	147
	ОА.01 Продукти харчування та безалкогольні напої		2	11	39
	ОА.02 Алкогольні напої, тютюнові вироби та наркотики		3	5	5
	ОА.03 Одяг і взуття		2	6	10
	ОА.04 Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива		5	11	11
	ОА.05 Предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання житла		6	12	13
	ОА.06 Охорона здоров'я		1	1	1
	ОА.07 Транспорт		3	14	15
	ОА.08 Зв'язок		3	3	7
	ОА.09 Відпочинок і культура		6	20	29
	ОА.10 Освіта		1	1	1
	ОА.11 Ресторани та готелі		2	3	4
	ОА.12 Різні товари та послуги		7	11	11
	ОА.13 Чисте придбання за кордоном		1	1	1
Р.31_(s.15)	ОВ. Індивідуальні споживчі витрати некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства	6	6	6	6
	ОВ.01 Житлові послуги		1	1	1
	ОВ.02 Охорона здоров'я		1	1	1
	ОВ.03 Відпочинок і культура		1	1	1
	ОВ.04 Освіта		1	1	1
	ОВ.05 Соціальний захист		1	1	1
	ОВ.06 Інші послуги		1	1	1
Р.31_(s.13)	ОС. Індивідуальні споживчі витрати загального державного управління	5	5	5	5
	ОС.01 Діяльність та послуги у галузі житлово-комунального господарства		1	1	1
	ОС.02 Діяльність та послуги у галузі охорони здоров'я		1	1	1
	ОС.03 Діяльність та послуги у сфері відпочинку, культури та релігії		1	1	1
	ОС.04 Діяльність та послуги у галузі освіти		1	1	1
	ОС.05 Діяльність та послуги у галузі соціального забезпечення та соціальної допомоги		1	1	1
Р.32_(s.13)	ОД. Колективні споживчі витрати загального державного управління	1	1	1	5
Р.5g	ОЕ Валове нагромадження капіталу	3	5	8	16
Р.51g	ОЕ.01 Валове нагромадження основного капіталу	1	3	6	14
Р.52	ОЕ.02 Зміна запасів матеріальних оборотних коштів	1	1	1	1
Р.53	ОЕ.03 Придбання за виключенням вибуття цінностей	1	1	1	1
Р.6 - Р.7	ОF Експорт, за виключенням імпорту, товарів і послуг	1	1	1	1

Класифікація підприємств торгівлі за типами

Код	Тип	Опис
01	Універмаги	<p>Неспеціалізовані магазини із широким асортиментом різних видів продукції, таких як одяг, взуття, домашній текстиль, побутова електроніка, компакт-диски, DVD-диски, побутова техніка, скляний посуд і посуд. У кожного відділу або поверху зазвичай є своя каса. Універмаги часто розташовані в центрі міста або в торговому центрі.</p> <p>У деяких випадках буває складно провести різницю між спеціалізованим магазином і універмагом. Якщо типи продуктів пов'язані один з одним, магазин слід розглядати як спеціалізований. Наприклад, магазин, що продає меблі, покриття для підлоги, килими, домашній текстиль, скляний посуд чи одяг, взуття, побутову електроніку, комп'ютери, програмне забезпечення, компакт-диски та DVD-диски, слід класифікувати як спеціалізований магазин. Якщо магазин пропонує товари з різних сфер споживання, його слід розглядати як універмаг, навіть якщо кількість відділів обмежена. Наприклад: одяг, взуття, домашній текстиль, косметика, скляний посуд та інший посуд.</p> <p>«Магазини в магазинах» можуть відкриватися в універмагах. У них є своя власна площа і каса, вони чітко ідентифікуються за іменем власного магазину. Їх слід розглядати як незалежний магазин і не виділяти в універмаги</p>
02	Гіпермаркети, супермаркети	<p>Магазини самообслуговування із широким асортиментом продуктів харчування та непродовольчих товарів.</p> <p>Супермаркети пропонують набагато менший асортимент непродовольчих товарів, ніж гіпермаркети. Касові столи для гіпермаркетів і супермаркетів розташовані централізовано на виході. Гіпермаркети часто розташовані за межами центру міста</p>
03	Дисконтні магазини	<p>Магазини самообслуговування, які продають продукти харчування або непродовольчі товари за цінами, нижчими традиційних торгових підприємств, гіпермаркетів, супермаркетів. Дисконтні магазини зазвичай пропонують мінімальний рівень обслуговування. Консультації продавців не передбачаються. Оформлення і презентація продукції мінімальні. Ці магазини, як правило, мають високу частку власних брендів і продуктів без бренда</p>

Код	Тип	Опис
04	Магазини, які працюють допізна, мінімаркети, магазини автосервісу	Невеликі неспеціалізовані магазини, які продають головним чином продукти харчування, напої та товари нетривалого користування для повсякденних потреб
05	Спеціалізовані мережі магазинів	Філії національних або міжнародних спеціалізованих мереж магазинів; в основному продають товари. Самообслуговування звичайне, але продавці доступні для консультації
06	Спеціалізовані магазини	Спеціалізовані традиційні торговельні підприємства в основному продають товари. Зазвичай немає самообслуговування. Доступне повне обслуговування, включаючи консультації продавців. Наявність пекарів, м'ясників, бакалійників тощо. Включають магазини з обмеженою кількістю філій, розташованих тільки в одному регіоні, наприклад, у центральному районі столиці
07	Ринки	Місця, де товари купуються і продаються зазвичай на відкритому повітрі, але також і в критих будівлях. Деякі ринки працюють щодня, інші – тільки в певні дні тижня
08	Приватні постачальники послуг	Приватні компанії, які пропонують послуги
09	Громадські та напівдержавні постачальники послуг	Громадські й напівдержавні компанії, що пропонують послуги. Компанія є напівдержавною, якщо щонайменше 50 відсотків належить державі, муніципалітету або іншій корпорації в рамках публічного права
10	Поштове замовлення, Інтернет	"Віртуальні" магазини, які продають товари або послуги тільки поштою або через Інтернет. Веб-сайти компаній, які також мають фізичну присутність, повинні бути включені у відповідний тип магазину
11	Інші види підприємств торгівлі	Продаж у приміщеннях замовника, мобільні магазини тощо
12	Чорний ринок	Транзакції, за якими не стягуються (або стягуються не всі) податки, що застосовуються відповідно до національного законодавства, незалежно від типу магазину. Наприклад: контрабандні або незаконно вироблені сигарети й алкоголь; неліцензовані копії компакт-дисків, DVD-дисків і програмного забезпечення; контрафактна продукція тощо
99	Дані ІСЦ	Середні ціни, отримані за даними ДСС 2.06.01.01

Список використаних джерел

1. Закон України "Про офіційну статистику" від 16 серпня 2022 року № 2524-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2524-20#Text>.
2. Закон України "Про доступ до публічної інформації" (зі змінами) від 13.01.2011 № 2939-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.
3. Закон України "Про захист персональних даних" (зі змінами) від 01.06.2010 № 2297-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.
4. Закон України "Про інформацію" (зі змінами) від 02.10.1992 № 2657-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
5. Глосарій до плану статистичного спостереження (наказ Держкомстату від 29.12.2009 № 498) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Класифікація індивідуального споживання за цілями (наказ Держкомстату від 29.12.2007 № 480) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Класифікація інституційних секторів економіки України (наказ Держстату від 03.12.2014 № 378) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Методологічні положення оновленої версії системи національних рахунків 2008 року (наказ Держстату від 17.12.2013 № 398) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. Методологічні положення щодо забезпечення статистичної конфіденційності в органах державної статистики (наказ Держстату від 15.02.2017 № 41) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
10. Методологічні положення щодо організації статистичного спостереження за змінами цін (тарифів) на споживчі товари (послуги) і розрахунків індексів споживчих цін (наказ Держстату від 29.08.2016 № 158) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
11. Методологічні положення щодо річного розрахунку валового внутрішнього продукту за категоріями кінцевого використання (наказ Держкомстату 01.12.2006 № 581) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
12. Регламент Комісії (ЄС) від 21.05.2013 № 549/2013 щодо Європейської системи національних та регіональних рахунків / Commission Regulation (EU) 549/2013 of 21 May 2013 on the European system of national and regional accounts in the European Union [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu>.
13. Методологічне керівництво Євростату-ОЕСР щодо паритетів купівельної спроможності, 2012. Євростат / Eurostat-OECD Methodological

Manual on Purchasing Power Parities, 2012. Eurostat [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu>.

14. Система національних счетов, 2008. Комиссия Европейских сообществ, МВФ, ОЭСР, ООН, Всемирный банк, Нью-Йорк, 2009. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/sna2008.asp> – Назва з титул. екрана.

15. Регламент Комісії (ЄС) від 11.12.2007 № 1445/2007 стосовно встановлення загальних правил надання базової інформації про паритети купівельної спроможності, їх розрахунків та оприлюднення / Regulation (EC) № 1445/2007 of the European Parliament and of the council of 11 December 2007 establishing common rules for the provision of basic information on Purchasing Power Parities and for their calculation and dissemination [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu>.

16. Регламент Комісії (ЄС) від 11.03.2009 № 223/2009 стосовно передачі конфіденційних даних до Євростату / Regulation (EC) № 223/2009 of the European Parliament and of the council of 11 March 2009 on European statistics and repealing Regulation (EC, Euratom) № 1101/2008 of the European Parliament and of the Council on the transmission of data subject to statistical confidentiality to the Statistical Office of the European Communities, Council Regulation (EC) № 322/97 on Community Statistics, and Council Decision 89/382/EEC, Euratom establishing a Committee on the Statistical Programmes of the European Communities [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu>.

17. Регламент Комісії (ЄС) від 15.07.2015 № 1163/2015 стосовно переліку первинних груп для визначення паритетів купівельної спроможності / Commission Regulation (EU) 2015/1163 of 15 July 2015 implementing Regulation (EC) № 1445/2007 of the European Parliament and of the Council as regards the list of basic headings used for Purchasing Power Parities [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu>.

18. Регламент Комісії (ЄС) від 28.02.2011 № 193/2011 стосовно системи контролю якості, що застосовується до паритетів купівельної спроможності / Commission Regulation (EU) № 193/2011 of 28 February 2011 implementing Regulation (EC) № 1445/2007 of the European Parliament and of the Council as regards the system of quality control used for Purchasing Power Parities [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu>.